

Fodor Pál

Múlt és jövő

EZ A SAJNÁLATOS ESET is azt mutatja, hogy eljött az ideje a múlt lezárásának. Félre kell tenni a sérelmeket stb. stb... figyelmünket és erőnket a jövő építésére kell fordítanunk.

Ilyen és ehhez hasonló szavakkal kommentálta anno Medgyessy Péter miniszterelnök Pokorni Zoltán bejelentését, hogy minden tisztségéről lemond, miután a tovább élő „hálózat” burkoltan (vagyis dehogy: egyértelműen) a tudomására hozta: édesapja évtizedeken át titkosügynökként dolgozott a Kádár-rendszernek. A sors fintora, hogy bár a kormányfő pártállami titkosszolgálati múltjának lelepleződését a rendszerváltást követő kormányok tagjainak titkosszolgálati múltját vizsgáló parlamenti bizottság felállításával kívánta ellenpontosítani a parlamenti többség, a Mécs-bizottság létrehozását nemrég alkotmányellenesnek minősítette az Alkotmánybíróság.

Ha azt mondja neked valaki: minek annyit foglalkozni a múlttal, törődj inkább a jövővel, az vagy reménytelenül ostoba, vagy hazudik, és hátsó szándékai vannak. Az alábbiakban ennek az állításnak a bizonyítására teszek kísérletet.

AZ EMLÉKEZÉS PARANCSA •

A zsidó lét, identitás, megmaradás egyik legfontosabb összetevője, ahogy én (remélem, jól) értem, a múlthoz fűződő különleges, bensőséges viszony, ami sűrítetten, emblematiszusan nyilatkozik meg a „záchor” szóban. Ennek a *Biblia* által vallási törvénnyé emelt héber szónak a jelentése: „emlékezz!”. Arra szólítja fel Izrael fiait, hogy soha ne feledkezzenek el történelmük döntő, főleg az isteni beavatkozásokhoz kötődő eseményeiről. A megemlékezés vallási parancsának a zsidók úgy tehetek eleget, hogy papjaik és prófétáik, azaz értelmiségük kialakított és tűzön-vízen át megőrzött egy hagyományt, amely megfelelt a kollektív emlékezet szükségleteinek, gazdag rituálékkal és liturgiákkal pedig megteremtette azokat a kereteket, amelyek között a közösség tagjai elfogadták, átértékelték és továbbadták a hagyományt a következő nemzedékeknek. Mondhatjuk tehát: a zsidó létben múlt és jelen szüntelen kölcsönhatásban van, egymásba fonódik, a zsidó ember egyénként és a közösség tagjaként a jelenben is hordozza egész roppant múltját, és egyben felelős is annak sorsáért. Ahogy egy talmudi mondás lényegretörően megfogalmazza: „Minden egyes nemzedékben köteles az ember úgy tekinteni magát, mintha ő jött volna ki Egyiptomból” (*Yosef Hayim Yerushalmi: Záchor. Budapest, 2000*).

Kétségtelen, hogy saját múltjáról minden népi-nemzeti közösségnek van valamilyen tudása, amely önképének, identitásának ugyanolyan fontos eleme, mint a zsidóknál. S ahogy az idő halad, a közösség a folyamatosan múltba merülő „jelenről” is kialakítja álláspontját, vagyis hagyományt formál belőle, amelyet aztán, ha megvannak a feltételei, a következő nemzedéknek ad tovább. Csakhogy vannak népek, és sajnos ilyen a magyar is, amelyeknél létezésük egy-egy szakaszában az áthagyományozás megszakadt, és beköszöntött a

„felejtés korszaka”, vagyis az addigi öntudat és identitás szétmállása. Ilyen lehetett nálunk az Árpád-kor, és ilyen volt az 1948 utáni időszak. Hogy mit értek a „felejtés korszakán”, azt egy Yerushalmitól, a fentebb idézett könyv szerzőjétől vett idézettel szeretném megvilágítani: „Amikor azt mondjuk, hogy egy nép »emlékezik«, valójában azt mondjuk, hogy a múltat tevékeny módon továbbadták a jelen nemzedéknek, s az ezt a múltat jelentéssel bíró valamiként a magáévá fogadta. S megfordítva, a nép »felejteti« fog, ha az a nemzedék, amely jelenleg a múltat birtokolja, nem nyújtja azt át a következő nemzedéknek, vagy ha a következő nemzedék elutasítja, amit kap, és nem adja tovább, ami ugyanezt jelenti. A továbbhagyományozás megtörhet hirtelen, vagy egy felmorzsolódási folyamat során is.”

Tehát létezhet nemzedék, amelyik – butaságból, gonosz-ságból stb. – szándékosan elmulasztja hagyományozási kötelezettségét. Az, hogy egy népi, etnikai, nemzeti közösség átörökítendő hagyományaiba mi épül bele, természetesen mindig viták, harcok eredménye, normális körülmények és normális nemzedékek között is. Az azonban, ami 1948 és 1990 között következett be nálunk, hogy a soros „örzök” és felelős írástudók saját közösségi identitásuk alapjainak szétrombolására törekedtek, párját ritkítja.

Gyermekkoromban apám a *Népszabadságot* járatta, tehát a párt hivatalos lapján nevelődtem újságolvasóvá. Amikor több mint huszonöt évvel ezelőtt megnősültem, majd önálló lakásba (első albérletembe) költöztem, a *Magyar Nemzetre* fizettem elő, s azóta is kitartok mellette jóban-rosszban egyaránt (mostanában inkább a rosszban). Ám 1990–1991 táján vagy másfél évre hűtlenül elhagytam, mivel ízlésemhez képest túl sok lett a lapban az ultraliberalizmus. Egyik barátom rábeszélésére először a „legkedveltebbhez” igazoltam át. Kapcsolatunk nem egészen fél évig tartott ki. A válasz okát *Bächer Ivánnak* hívják. Bächer indulatos (sőt dühödt!) cikkben kérte ki magának, hogy bizonyos gyanús szervezetek a kormány támogatásával és részvételével hivatalos ünnepséget rendeztek (vagy kívántak rendezni?) a II. világháború és a Don-kanyar magyar áldozatainak emlékére. Valami olyasmit írt, hogy azokra az időkre emlékezni joga legfeljebb neki és a hozzá hasonlóknak van, aki(k)nek apját (nagyapját?) munkaszolgálatra vitték és elpusztították. Az akkori magyar állam hivatalos hadseregében harcolt magyarok és utódaik meg jobban tennék, ha hallgatnának. Emlékeim szerint arra, hogy azok a szerencsétlen bakák, akik nem voltak keretlegények, és tízezzrel pusztultak el az orosz pusztákon, miért nem áldozatok, és miért kellene közös emlékezetünkben kilökní őket, nem kaptunk magyarázatot.

A MÚLT BIRTOKLÁSÁNAK TÉTJE •

Valamikor a kilencvenes években egy rádióbeszélgetést hallgattam *Radnóti*ról és a korról, melyben élt. A riporter vendége *Eörsi István* és *Gerő András* volt. *Eörsi* azt fejtegette, hogy az akkori körülményekre tekintettel nem érti, és elfogadhatatlannak tartja Radnóti viselkedését, ragaszkodását hazájához

és magyarságához, hiszen neki minden közösséget meg kellett volna tagadnia *Horthy* Magyarországaival. Azt sem rejtette véka alá, hogy véleménye szerint a magyar múlt semmi olyat nem tud felmutatni, amit vállalni, továbbvinni lenne érdemes.

Irigylem a cseheket. Nem azért, mert az ő nemzeti hőjük Svejk, és nem az államférfiak sora, hanem óriási jelenkori írók miatt. A cseheknek egy *Hrabal*, egy *Kundera*, egy *Skvorecky* jutott ki. Kunderát az utóbbi években szakadatlan igyekszem magamba szívni. Amit a mi „nagy” íróink többsége elmulasztott, elszabotált: a minőségi, kíméletlen számvetést a kommunista korszakkal, azt hazájával kapcsolatban ő is igyekezett elvégezni. A *nevetés és felejtés könyve* című művét minden, '90 előttől ránk maradt kádernek kötelező olvasmánná tenném, ha már maguktól nem akarnak múltjuk tükrébe nézni. Az egész könyv arról szól, hogyan akarja megmásítani akár személyes, akár közösségi történelmét mindenki, miközben kivétel nélkül a jövőre hivatkozik: „Az emberek azt kiabálják, hogy jobb jövőt akarnak teremteni, de ez nem igaz. A jövő csak közönyös üresség, amely senkit sem érdekel, de a múlt tele van élettel, és az arca ingerel, bosszant és sért bennünket, úgyhogy meg akarjuk semmisíteni vagy átfesteni. Az emberek csak azért akarnak a jövő urai lenni, hogy megváltoztathassák a múltat. Harcolnak azért, hogy bejussanak a laboratóriumokba, amelyekben a fényképeket retusálják, és átírják az életrajzokat és a történelmet.”

A KÖR BEZÁRÁSA •

Medgyessy Péter, ha tényleg 1961-ben lépett be a hálózatba, majd harminc éven át tartozott azok közé, akik (állítsanak most bármi mást!) legfontosabb feladatuknak a „magyar nacionalizmus, sovinizmus és irredentizmus”, lefordítva: a magyar önazonosság elleni kíméletlen küzdelmet tartották, és helyettük a „szocialista hazafiság” és a „proletár internacionalizmus” fából vaskarikáját próbálták a fejünkbe verni. És nemcsak ő, hanem a ma, 2003-ban hatalmon lévő politikai és kulturális elit – amelybe, sajnos, immár a médiaelit is bele kell értenünk – meghatározó tagjai is nagyrészt annak a generációnak a képviselői, amelyik nem is olyan régen még elszánt buzgalommal ügyködött az (elismerem, a mai világban több elemében nem versenyképes) magyar hagyomány teljes megsemmisítésén.

Medgyessy és barátai, beleértve a küszöb körüli párt vezetőit, még mindig és már megint a jövődőről szónokolnak, de közben, nem is annyira suttyomban, elküldték embereiket a levéltárakba és a retusálóműhelyekbe. Véletlen-e, hogy a parlamentben az MSZP-szek Nagy Imre-érdemrendet alapítottak – miközben harmincöt éven át bevették a fejét annak, aki csak kiejtette a nevét? Véletlen-e, hogy a „főnök” mentésére kieszelt Mécs-bizottság csak mutatóba bírt kompromittált régi elvtársat találni? Véletlen-e, hogy ha úgy akarják, bárkiről találnak adatokat, amelyekkel az illetőt lejáráthatják? Véletlen-e, hogy éppen a köreikhez tartozók aktái tűntek el? Véletlen-e, hogy csak a volt államelnök maradt ki a vizsgálatból? Véletlen-e, hogy amikor közönséges halandó és politikus nem is gondolhatott arra, hogy állambiztonsági aktákba nézzen bele, azonközben az SZDSZ-es *Kenedi János* egész olvasókönyvet állíthatott össze zárt anyagokból? Véletlen-e, hogy a hálózat kormánya új, állambiztonsági levéltárat hozott létre a Történeti Hivatal helyett?

Épül az ország, a „laboratóriumokban” teljes gőzzel folyik a munka. Bizony, nem pusztán a jövődönk, a múltunk is vesélyben van 2002 nyara óta.

A szerző történész

LAPSZÉL

Juhász, számaron

Már az gáz, ahogy a Nap-kele ismerős vitézei előtt levitézlik.

Áll pedig *Juhász Ferenc*, mától védekezési miniszter a művészivatarban, magyarázza, hogy lesz a semmiből legális száz milla. Nyékládházán is döbbennek, persze, katonásan szólva, hisz eleddig nem tudták, hogy multimilliomos volna az erdőgazdaság nyugdíjas belső ellenőre, aki másodállásban miniszteri após, további ráérő idejében pedig harmincmilliót helyez ki, bizonytalanra. Egy ismeretlen s még a szomszédai szerint is – a legnagyobb dolgok egyike! – becsületes, normális életet élő, idős házaspárt rút feltételezésekkel feketíteni nem elegáns, de ezt nem annyira magamnak, inkább a miniszter úrnak üzenem.

Mert jobban átgondolhatta volna, kivel takarózik majd, ha a titkos projektekre mégis fény derül. Egy belső ellenőr tízmilliói ugyanis elindítják a fantáziát, főleg, ha számolni kezd az ember. Ha kölcsön a pénz, nem ajándék, akkor az egyszer visszajár. Harmincmillió – még a frissen fellőtt jegybanki alapkamat nélkül is – akkora összeg, amit a bevallott bruttó 720 000 Ft-os miniszteri ellátmányból még egy jó apósna kívánt hosszú élet alatt is képtelenség visszafolytatni. Magyarán apuka úgy lett donor, hogy tudta, sose látja többé élére rakott forintkötegeit. (Pláne nem úgy, hogy veje további kétszer 15 millió baráti kölcsönt is összetharál, amelyeket nyilván sürgősebben muszáj megadnia.)

Áll Juhász, pár százezer forintos nettóval, gyesen és három gyerekkel küzdő feleséggel, 60 milliós eladósodottsággal, átírási megfizetés előtt, miniszteri gúzsban (nem maszekolhat), ráadásul frissen vett házát újabb milliókból tataroztatja – hogy azt a meg nem várt építési engedélyt már ne is említsem, pedig hosszan packázó hivatallal szembeni polgári engedetlenségnek éppúgy minősíthetném, mint súlyos hatalmi arroganciának.

Okosnak mondott, MSZP-elnöki posztra is várományos, 44 esztendő tárcavezér családapája, aki külsőre tényleg ronda, de bévül mégiscsak 240 négyzetméteres, jakuzzis, egyebes, százmillió ingatlanát nem érzi luxusnak (luxus szerintem az, ami jóval az átlagon felüli, hm...). Aki úgy vesz fel kölcsönt, ahogy egy bank se állna vele szóba: az összeghez képest komolytalan havi fixszel, jelzőlogok nélkül, a hitelfizetés valós, törvényes reménye nélkül. És mégis összejön neki!

Szerintem Juhásznak azonnal le kell mondania alkalmatlanság okán, mert legalábbis meg akarta úszni az ajándékozási illetéket, még mielőtt adósságban úsztatja el ugyanilyen naivitással és valóságérzékelés nélküli módon a maradék honi védelmi képességet is. Vagy van más út: ő maga a gazdasági csoda, nem *Szabadi Béci*, akkor viszont miniszterelnökséget neki!

Áll még, de inkább megy már a Juhász, számarul, és lassan földre ér majd a lába. Hisz *Kovács* főelvtárs a selyemzsinórt tekerte hétéftől, „mindent szabad, csak a politikában meggazdagodni nem”.

És nagyot húz majd akkor, tágult zsebében hordott marsallbotjával saját számarására.

Szilver Ottó